

Mysterium Eucharystii.
Teologia – liturgia – ekumenizm.
Encyklika Jana Pawła II „Ecclesia de Eucharistia” —
symposium interdyscyplinarne

(Olsztyn, 25–26 kwietnia 2004 r.)

Jan Paweł II swoją czternastą encyklikę poświęcił omówieniu tajemnicy Eucharystii: *Ecclesia de Eucharistia*. Została ona ogłoszona w Wielki Czwartek 17 kwietnia 2003 r. w miejsce tradycyjnego listu do kapłanów. Odwołując się do wielowiekowej Tradycji Kościoła, papież przypomina, że Eucharystia jest centralną tajemnicą życia

prawdziwie chrześcijańskiego wspólnoty eklezjalnej. Jan Paweł II przypomina: „Eucharystia, pojęta jako zbawcza obecność Jezusa we wspólnocie wiernych i jako jej pokarm duchowy, jest czymś najcenniejszym, co Kościół posiada na drogach historii” (nr 9). Papież w encyklice głosi eklezjologię komunii, wypracowaną szczególnie w trakcie soboru watykańskiego II. Encyklika ma także swój wymiar ekumeniczny. Zdaniem Przewodniczącego Papieskiej Rady ds. Jedności Chrześcijan kard. W. Kaspera tekst encykliki w dobitny sposób prezentuje katolicką naukę o Eucharystii i umożliwia w określonych punktach poszukiwanie rozwiązań spornych kwestii w dialogu z Kościołami chrześcijańskimi. Niemniej jednak hierarcha stwierdza: „Na propozycję wspólnego stołu eucharystycznego katolików i protestantów jest jeszcze za wcześnie”

Katedra Teologii Praktycznej i Ekumenizmu Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie zorganizowała w dniach 25–26 kwietnia 2004 r. interdyscyplinarne sympozjum poświęcone encyklice Jana Pawła II *Ecclesia de Eucharistia* (dalej: EE).

Sympozjum miało dwie sesje naukowe. Pierwsza odbyła się w Salach Kopernikowskich Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie i była poświęcona refleksji nad pięknem celebracji eucharystycznej i jej ekspresją w tzw. *ars eucharistica*. W związku z tym zorganizowana została w Muzeum wystawa cenniejszych naczyń eucharystycznych z terenu archidiecezji warmińskiej pod tytułem *Eucharystia w sztuce złotniczej* z komentarzem historyka sztuki mgr M. Okulicz.

Bp prof. dr hab. E. Ozorowski w referacie na temat *Piękno celebracji eucharystycznej* wskazywał, że piękno jest kluczem tajemnicy i wezwaniem do transcendencji. Dla epifanii piękna celebracji eucharystycznej trzeba bezinteresownie i ofiarnie dbać o piękno ludzkiej przestrzeni, w której się ją celebrowa: wnętrza, świątyni i jego wyposażenia, sprzętów, szat, naczyń, o cały materialny wymiar liturgii, która objawia, że Syn Boży zespoli się przez wcielenie z tym światem i człowiekiem, uświęcił go i zapoczątkował jego przeobstwienie. Kryterium piękna celebracji to przede wszystkim zgodność z obowiązującymi w Kościele prawnymi zasadami, które mają swoje źródło w woli Chrystusa i szacunku do *sacrum*, będącego wspólnym dobrem Kościoła.

O postawie pełnej adoracji i zdumienia wobec niezmiernego daru Eucharystii (EE 48), wyrażającej się w *ars eucharistica* na przykładzie naczyń liturgicznych od 800 do 1800 r. Kościoła zachodniego, mówił dr M. Woźniak z Instytutu Konserwatorstwa i Muzealnictwa UMK z Torunia. Wskazywał, że Kościół wyraża tę postawę pełną adoracji podczas celebracji eucharystycznych, gdy używa tych naczyń ze wszystkich okresów swej historii, by ukazać, że jest to wciąż ta sama myśl i wiara w tę samą Eucharystię.

W drugim dniu sympozjum omawiano problematykę misterium Eucharystii w Piśmie Świętym Nowego Testamentu, Tradycji Kościoła, w teologii, duchowości,

liturgii, w duszpasterstwie, dialogach ekumenicznych, jak również w kontekście ekumenicznych recepcji encykliki.

O podstawach biblijnych misterium Eucharystii mówił ks. dr hab. S. Bielecki, prof. KUL. Pierwsza Pascha prowadziła ku przymierzu Boga z narodem wybranym. Dlatego w słowach ustanowienia Eucharystii Chrystus nawiązuje do tego wydarzenia, mówiąc o Krwi Przymierza i o Nowym Przymierzu we Krwi Chrystusa. Dzieło zbawcze Chrystusa dzięki Eucharystii przewyższa czas i dlatego wspólnota wierzących staje się współczesna Chrystusowi.

Ks. prof. dr hab. J.J. Kopeć (KUL) mówił o apostołskim wymiarze Eucharystii w życiu starożytności chrześcijańskiej. Wskazywał, że tak, jak jest „jeden, święty powszechny i apostołski Kościół”, tak jest jedna i powszechna Eucharystia. Najstarsze świadectwo o sprawowaniu Eucharystii we wspólnocie uczniów Pana mówi, iż zawsze pozostawała w centrum życia Kościoła, stanowiąc serce chrześcijańskiej egzystencji. Eucharystia realizowała i symbolizowała powszechność Kościoła, była węzłem jedności i pokoju, a udział w niej był znakiem przynależności do wspólnoty uczniów Pana.

Ks. prof. dr hab. Helmut Sobeczko (UO) wskazywał na dwie wizje Eucharystii: „szkolną”, spekulatywną, podręcznikową, św. Tomasza z Akwinu z jej swoistą reizacją: bierzemy – przyjmujemy Komunię świętą, i drugą wizję: „osobową”, gdzie Eucharystia to spotkanie we wspólnocie, na Wieczerzy, która jest permanentnym sakramentem inicjacji chrześcijańskiej aż do wiatyku.

Ks. prof. dr hab. B. Nadolski (Poznań) wskazał, że istotą obecności eucharystycznej jest komunikacja, „bycie dla”, paruzja, to nie tylko ostateczne przyjście Jezusa Chrystusa, ale to ciągłe przychodzenie Jezusa w Eucharystii, który jest darem dla człowieka. Jezus kontynuuje schodzenie Boga do człowieka i udziela mu komunii z Bogiem. Obecność w Eucharystii jest też trwała, substancjalna i jest obecnością „Osoby dla osoby”. Jest obecność prawdziwą, wykluczającą symboliczną, jest obecnością kogoś, a nie subiektywną, jest nieporównywalną, gdyż chleb i wino są nośnikami obecności Chrystusa. Eucharystia to nie tylko cud miłości Chrystusa–Boga do człowieka, ale miłości Chrystusa–człowieka do człowieka.

Eucharystia buduje Kościół i ożywia go, inspirując wiernych i wspólnoty eklesjalne do adoracji i kontemplacji oblicza Chrystusa. Eucharystia przemienia życie, otwiera na miłość człowieka, dynamizuje Kościół, czyniąc go zatroskanym o przemianę świata i prowadzi do zjednoczenia z Chrystusem w Komunii świętej — mówił ks. prof. dr hab. H. Wejman z Uniwersytetu Szczecińskiego.

O Eucharystii jako „źródle i szczycie” posługi prezbitera mówił ks. prof. dr hab. W. Nowak z UWM w Olsztynie. Według encykliki, to przesłanie wynika z prawdy wiary, iż nie może być Eucharystii bez kapłaństwa i kapłaństwa bez Eucharystii. Eucharystia jest w posłudze kapłana źródłem łaski i posłannictwa. Biskup i prezbiter sprawują Eucharystię *in persona Christi*. Z tych dwóch przesłanek teologicznych

wynika potrzeba umiejętności kapłana, jako daru i łaski, do przewodniczenia Eucharystii, czyli raczej tzw. *ars celebrandi* niż li tylko *ritus servandus in celebratione Missae*.

O. prof. dr hab Celestyn Napiórkowski OFM KUL wyjaśniał naukę encykliki o Maryi jako niewieście Eucharystii. Prelegent zwracał uwagę, iż Eucharystia została nam dana, ażeby całe nasze życie, podobne jak życie Maryi, było jednym *Magnificat*. Ta modlitwa wyraża duchowość Maryi, która to duchowość okazuje się duchowością wielbienia i dziękczynienia — analogicznie do duchowości eucharystycznej. Ten wybitny mariolog i ekumenista domagał się także uporządkowania w Polsce nabożeństw maryjnych z wystawieniem Najświętszego Sakramentu według nauczania Kościoła powszechnego.

Na temat recepcji encykliki w Kościołach wyrosłych z reformacji mówił prof. dr hab. Karol Karski z ChAT w Warszawie. Koncentrując się na ekumenicznym wymiarze encykliki, wskazał na jej bardziej kontrowersyjne ujęcia, które spotkały się też z krytycznymi ocenami ze strony teologów protestanckich. Do takich spornych punktów encykliki należą: brak odniesienia do dokumentów wspólnych uzgodnień ekumenicznych, akcentowanie *defectus ordinis* po stronie protestanckiej, zakaz interkomunii, nadmierne wypuklanie wartości kultu Eucharystii poza mszą św. oraz związek mariologii z Eucharystią. Prelegent określił dyscyplinujący charakter encykliki względem Kościoła katolickiego. Kościoły protestanckie widzą w nowym dokumencie wysiłek zmierzający do przypomnienia i zaprezentowania rzymskokatolickiej nauki o Eucharystii i próbę ostrożnego skonfrontowania jej z zagadnieniami pastoralnymi i ekumenicznymi. Kościół ewangelicki podtrzymuje swą deklarację gościnności eucharystycznej.

Ks. dr hab. Wojciech Hanc (UKSW) mówił o Eucharystii i interkomunii w dialogu ekumenicznym. Ponieważ Eucharystia urzeczywistnia jedność Kościoła przez ofiarę i komunię z Ciałem i Krwią Pana, koniecznie domaga się pełnej komunii w zakresie wyznania wiary, sakramentów władzy kościelnej, stąd też na obecnym etapie dialogów uzgodnień nie jest możliwe koncelebrowanie tej samej liturgii eucharystycznej, dopóki nie będzie na nowo przywrócona w pełni ta więź. Brak pełnej jedności, nie dotyczy jednak w szczególnych przypadkach pojedynczych osób przyjmujących Eucharystię, a należących do Kościołów i Wspólnot kościelnych nie pozostających pełnej jedności z Kościołem katolickim. Interkomunia jest problemem otwartym, ale realizacja jej jest niemożliwa dopóty, dopóki nie będą w pełni zacieśnione więzy komunii eklezjalnej.

W dyskusji ogólnej i panelowej podkreślano wymiar ewangelizacyjny Eucharystii, znaczenie śpiewu liturgicznego w pięknie celebracji eucharystycznej, potrzebę wychowania eucharystycznego w rodzinie dla pełnego udziału w Eucharystii niedzielnej, należytego rozumienia jej adoracji i form kultu poza mszą św.; zwracano uwagę na wymiar paschalny Eucharystii, a także na akcenty społeczne, gdyż przyjmowanie Eucharystii tworzy i umacnia nie tylko wspólnotę wiernych, ale jest rów-

nież wezwaniem do tym większej — jak stwierdza papież — „odpowiedzialności za tę doczesną ziemię”

W podsumowaniu sympozjum organizator sympozjum zwracał uwagę na znaczenie teologiczne, pastoralne, liturgiczne i ekumeniczne encykliki Jana Pawła II *Ecclesia de Eucharistia*. Materiały z sympozjum formie monografii ukażą się drukiem w Wydawnictwie UWM w Olsztynie we wrześniu br.

Ks. Władysław Nowak